

časopis
pro
MODERNÍ
FILOLOGII

2

ÚSTAV PRO JAZYK ČESKÝ
AKADEMIE VĚD ČR

2001
roč. 83

ČASOPIS PRO MODERNÍ FILOLOGII 2/2001

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR
118 51 Praha 1, Letenská 4, tel. 57533782

Hlavní redaktor Jaromír Povejšil a Alena Šimečková
Zástupce hlavního redaktora Lucie Hašová

Redakční kruh

Jiří Černý, Světlá Čmejrková, Josef Hladký, Dagmar Knittlová, Iva Nebeská,
Jiří Nekvapil, Vladimír Uhlíř, Ludmila Uhlířová, Václav Vlasák

Výkonná redaktorka Jindra Světlá

OBSAH

Jiří Nekvapil: Jazykové biografie a analýza jazykových situací: K osudům německé komunity v České republice.....	65
Josef Jodas: Lexikální bohemismy v německé městské mluvě v Olomouci	81
Jan Holeš: Motivovanost francouzských vlastních jmen	88
Slavomíra Ježková: Francouzština a regionalismy	98
Zdeňka Stavinohová: O variantách dislokací větných členů ve francouzských literárních dílech	104

Recenze

Ch. Bratt Paulston, D. Peckham (eds.), Linguistic Minorities in Central and Eastern Europe (J. Zeman)	109
Real Academia Española: Ortografía de la lengua española (P. Čermák) ..	112
J.-L. Chiss, Ch. Puech, Le langage et ses disciplines (J. Holeš)	115
L. Hobzová, Francouzsko-český, česko-francouzský lékařský slovník (V. Vlasák).....	117
J. Goes, L'adjectif (J. Kadlec).....	119
Germanistisches Jahrbuch Tschechien-Slowakei. Brücken (I. Rucková)....	122

Rozhledy

Významné obohacení naší baltistiky (J. Vávra).....	124
--	-----

Kronika

Tvůrce slovníků jubilantem (E. Gawliková Trousilová).....	126
Bibliografie prací prof. V. Vlasáka za léta 1997–2001 (E. Gawliková Trousilová)	127

JAZYKOVÉ BIOGRAFIE A ANALÝZA JAZYKOVÝCH SITUACÍ: K OSUDŮM NĚMECKÉ KOMUNITY V ČESKÉ REPUBLICE

Jiří Nekvapil (Praha)

0. Tento článek vychází z jazykové, sociální a politické situace, která se utvářela na území České republiky v průběhu 20. století¹. Empirickým východiskem jsou biografická vyprávění obyvatel německé národnosti, kteří trvale žijí v České republice. Jazykovou biografií rozumím takové biografické vyprávění, v němž vypravěč činí tématem svého vyprávění jazyk, resp. jazyky – především jejich osvojování a užívání. Biografická metoda je v článku diskutována jako sociolingvistická metoda sloužící k poznání jazykových situací. Zabývám se problémem konstrukce individuálních jazykových biografií a typické jazykové biografie. V článku tentativně navrhuji typickou jazykovou biografii „českých Němců“. Uvádím argumenty pro to, proč narativní žánr „jazyková biografie“ by se měl reflexivně stát součástí popisu jazykových situací.

1. Úvod

V tomto článku sleduji dva hlavní cíle. Jednak chci obecně ukázat, co mohou sociolingvisté očekávat od jazykové biografie jakožto metody poznání jazykových situací, jednak chci konkrétně ilustrovat, co s pomocí této metody lze říct o jazykové situaci Němců, kteří zůstali po 2. světové válce v České republice (resp. v bývalém Československu) a na tomto území žili a žijí dodnes. V popředí budou metodologické otázky.

Tento článek je založen na biografickém výzkumu systematicky organizovaném od roku 1995. V jeho rámci bylo dosud nahráno více než 40 nestrukturovaných kvalitativních interview. Většinou probíhala interview česky, zčásti německy. Interview se vyznačovala tím, že respondenti/informanti v nich měli velký prostor pro souvislá vyprávění; v ideálním případě šlo o tzv. *narativní interview* (Schütze 1999). Interview byla shromážděna mezi obyvateli Čech, o nichž bylo z různých zdrojů známo, že jsou (etnickými) Němci. Většina respondentů se na-

¹ Článek vznikl v rámci projektu podporovaném grantem GAČR 405/98/0390. Za kritické připomínky k první verzi tohoto článku vděčím především germanistovi Jaromíru Povejšilovi a sociologovi Zdenku Konopáskovi. Za výsledný text však zodpovídám pochopitelně sám. Článek nemůže nebyť podstatně determinován mými respondenty – i jim je tedy třeba poděkovat.

POVEJŠIL, J.: Tschechisch-Deutsch. In: Goebel, H. et al. (ed.), *Kontaktlinguistik/Contact Linguistics/Linguistique de contact*. Teil. 2. Berlin, New York, de Gruyter 1997, s. 1656–1662.

PSATHAS, G.: *Conversation Analysis: The Study of Talk-in-Interaction*. Thousand Oaks, London, New Delhi, Sage 1995.

SCHÜTZE, F.: Narativní interview ve studiích interakčního pole. *Biograf. Časopis pro biografickou a reflexivní sociologii*, 20, 1999, 33–51.

STEHLÍKOVÁ, E. (ed.): *Čeští Němci nebo němečtí Češi?* *Biograf. Časopis pro biografickou a reflexivní sociologii*, 10–11, 1997.

TRNKA, B.: Jazykozpyt a myšlenková struktura doby. *Slovo a slovesnost*, 10, 1948, s. 73–80.

VAN DIJK, T. A.: *Textwissenschaft. Eine interdisziplinäre Einführung*. München, Deutscher Taschenbuch Verlag 1980.

LANGUAGE BIOGRAPHIES AND THE ANALYSIS OF LANGUAGE SITUATIONS: TOWARDS THE LIFE OF THE GERMAN COMMUNITY IN THE CZECH REPUBLIC

The article analyses the linguistic, social, and political situation that has developed on the territory of the Czech Republic in the course of the 20th century. The materials used are biographical accounts provided by people of German origin who live in the Czech Republic. A language biography is a biographical account in which the narrator makes the language, or rather languages, the topic of his or her narrative – in particular the issue of how the language was acquired and how it was used. The biographical method is discussed in the article as a sociolinguistic method, which provides a means of understanding language situations. I deal with the problem of constructing individual language biographies as well as with the typical language biography. I propose a tentative typical language biography of Czech Germans, arguing that the narrative genre of language biography should be included reflexively in the description of language situations.

LEXIKÁLNÍ BOHEMISMY V NĚMECKÉ MĚSTSKÉ MLUVĚ V OLOMOUCI

Josef Jodas (Olomouc)

Poznatky o novodobých vlivech češtiny na němčinu z území Čech, Moravy a Slezska nejsou stále dostačující. Dosud nepopsána zůstala mnohá závažná fakta, úsudky o rozsahu a povaze těchto vlivů neodpovídají vždy skutečnosti nebo ji nepostihují v úplnosti; kusé a často nahodilé jsou zejména naše znalosti nadnářeční hovorové němčiny (regionální, sudetské Umgangssprache) a také jazykových poměrů v městském prostředí z jazykově smíšených oblastí českých zemí.

Cílem tohoto příspěvku je korigovat či upřesnit některá dřívější tvrzení o zmíněné problematice a upozornit na nová fakta získaná analýzou dosud nepopsaného a nezpracovaného materiálu – lexika německé městské mluvy v Olomouci. Jde o dva lexikální soubory, práci F. Grosseho, sérii článků zveřejněnou začátkem 30. let v olomouckém deníku *Mährisches Tagblatt*, a sbírku H. Vondrowského z konce 90. let, tiskem dosud nevydanou.

Materiál F. Grosseho, shromážděný na základě aktuálního autorova jazykového povědomí, zčásti rovněž díky informacím získaným od čtenářů deníku, obsahuje více než 500 lexikálních jednotek, sbírka H. Vondrowského zahrnuje téměř 850 jednotek a má charakter svědectví pamětnického, je založena na evokaci jazyka z doby autorova mládí, tj. ze zhruba téhož období (30.–40. let).

Přestože byly oba soubory pojaty jako slovníky místních jazykových zvláštností, úzce lokální rámec většinou překračují a vyznačují se specifickými prvky spíše regionální, místy i nadregionální povahy.¹

Takový ráz mají pochopitelně ty výrazy českého původu, jež se staly trvalou součástí rakouské hovorové němčiny; některé z nich nabyly statutu příznakové (regionální) spisovnosti: přejatá slova *Bisgurn* (snad z čes. *piskoř*)² „böses Weib,

¹ Doklady z jednotlivých lexikálních souborů označujeme v textu iniciálovou zkratkou G (Grosse) a V (Vondrowsky) a uvádíme je v téže podobě, jak ji zaznamenali oba autoři, s výjimkou apostrofy za zaniklé *e* (*Bucht'l*, *Kalupp'n apod.*), již vynecháváme. Definice nebo synonymní ekvivalenty příslušných výrazů přebíráme z obou autorů rovněž beze změn. Výchozí českou podobu uvádíme pouze u přejímek málo známých a neprůhledných.

² Český původ není u všech uváděných výrazů vždy zcela nepochybný, protože si však v tomto příspěvku neklademe za cíl podat detailní etymologii těchto výrazů ani jejich definitivní sumarizaci, nezaujíkáme postoj ke všem výkladům o jejich původu a případné přejímky pouze pravděpodobné nebo předpokládané zvláště neoznačujeme. Za bohemismy považujeme souhrnně výrazy (popř. významy) přejaté z češtiny nebo jejím prostřednictvím.

- STEINHAUSER, W.: Slawisches im Wienerischen. (2. vyd.), Wien 1978.
- SUDETENDEUTSCHES WÖRTERBUCH I, II. München 1988, 1997.
- TEUSCHEL, W.: Wiener Dialekt Lexikon. (2. vyd.), Wien 1994.
- TOMANEK, E.: Über den Einfluß des Čechischen auf die deutsche Umgangssprache in Österreichisch-Schlesien. Opava 1891.
- TROST, P.: Deutsch-tschechische Zweisprachigkeit. In: Deutsch-tschechische Beziehungen im Bereich der Sprache und Kultur. Berlin 1965, s. 21–28.
- TROST, P.: Der tschechisch-deutsche Makkaronismus. Wiener slawistischer Almanach, sv. 6 /II. pololetí/ 1980, s. 273–279.
- VONDROWSKY, H.: Mundartliches und Redewendungen aus Olmütz. München 1998. Ne-publickováno. 27 s. strojopisu.

LEXIKALISCHE BOHEMISMEN IN DEUTSCHER STADTSPRACHE IN OLMÜTZ

Im vorliegenden Beitrag werden tschechische Einflüsse auf den Wortschatz der deutschen Stadtsprache in Olmütz beschrieben und klassifiziert. Aufgrund der Analyse zweier lexikalischen Sammlungen (von F. Grosse und H. Vondrowsky) kommt der Autor zu dem Entschluß, daß die Anwesenheit der tschechischen Elemente im Wortschatz der deutschen Stadtsprache in Olmütz größer und wichtiger ist, als man anhand bisherigen Erkenntnisse über das Sudetendeutsch und die spezifisch sprachlichen und kulturgesellschaftlichen Verhältnisse in Olmütz erwarten konnte. Daraus folgt, daß tschechische Einflüsse auf das Sudetendeutsch im Milieu der sprachlich gemischten Städte im allgemeinen wohl doch stärker sind, als man bislang angenommen hat.

MOTIVOVANOST FRANCOUZSKÝCH VLASTNÍCH JMEN

Jan Holeš (Olomouc)

1. Pojmy motivovanost, arbitrárnost, konvenčnost jazykového znaku

Prakticky každá příručka obecné jazykovědy či sémantiky považuje arbitrárnost (někdy nahrazovanou pojmem konvenčnost) jazykového znaku za jeden z hlavních principů fungování jazyka. Některé pak pokračují tím, že připustí ne-arbitrárnost alespoň některých znaků, většinou onomatopoií, a tuto nearbitrárnost nazvou motivovaností. Pokud navíc následně rozliší po vzoru F. de Saussura mo-

tivovanost přímou (někdy nazývanou absolutní, imitativní apod.) a motivovanost relativní, vzniká kolem těchto pojmů nejasnost.

Od starověku jsou v úvahách o jazyce viditelné dva proudy: rozlišovaly se znaky přirozené (*physei*) a znaky konvenční (*thesei*). Zastánci *physei* tvrdí, že znaky označují „ve shodě s přírodou“, mezi označující a označovanou složkou je podle nich přirozený, vnitřní, kauzální vztah. Stanovisko opačné, *thesei*, předpokládá, že slova neoznačují „věci“ ve shodě s jejich podstatou, a to je názor, který v moderní jazykovědě začal propagovat W. D. Whitney, po něm F. de Saussure, a který zastává i většina současných lingvistů a filozofů.

Motivovaností rozumíme ty faktory, které determinují formu slova a vlivem kterých tato forma přestává být nahodilou. Otázka vztahu mezi znakem a označovanou realitou přísluší spíše do obecné teorie jazyka či do filozofie jazyka, zatímco otázka motivovanosti jazykového znaku, který je pro nás již svou povahou kódovaný, konvenční, daný okamžitým konsensem daného jazykového společenství, a tedy arbitrární, přísluší do studia lexikologického či morfologického. Bez paradoxu je tedy možno mluvit o motivovanosti velké části jazykových znaků, které jsou samy o sobě arbitrární¹.

2. Problematika vlastních jmen obecně

Vlastní jména byla z jazykovědy z různých důvodů vyřazována. Tradičně se soudilo, že u vlastních jmen nelze hovořit o jazykovém významu a že jejich hlavní funkcí je pouhá identifikace². Otázka jejich integrace do jazyka je sporná. Například podle J. Rey-Debove³ je rozdíl statutu výrazů *cet écrivain* – *Proust* uměle vytvořený. Slovníky lexikálně nedefinovatelná vlastní jména často neuvádějí, případně jim i jejich derivátům vyhrazují samostatné místo. Slovní zásoba je ale existencí vlastních jmen silně narušována. Příkladem jsou radikální lexikalizace vlastních jmen, kdy reference může být zachována (*Don Juan*), případně se může jednat o lexikalizované metonymie se slabou referencí (*silhouette*, *camembert*). Dalším příkladem jsou deriváty vlastních jmen (*rabelaisien*, *darwinisme*,

¹ O pojmu motivovanost více viz Holeš, J., Est-ce que le signe linguistique est motivé? Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Philologica 76, 2000, s. 133–138.

² Ullmann, S.: Précis de sémantique française. Berne 1952, s. 24.

³ Rey-Debove, J.: La linguistique du signe. Une approche sémiotique du langage. Paris 1998, s. 103–116. Viz též rec. v SaS 62, 2001, s. 131–133.

lidové etymologie. Lze předpokládat, že vzhledem ke značné izolovanosti a vágnosti vlastních jmen budou oba tyto procesy intenzivnější než u jmen obecných.

LITERATURA

- DAUZAT, A.: Dictionnaire étymologique des noms de famille et prénoms de France. Paris, Larousse 1975.
- DUCHÁČEK, O.: O vzájemném vlivu tvaru a významu slov. Praha, SPN 1953.
- FABRE, P.: Les noms de personnes en France. Paris, PUF 1998.
- GRAMMONT, M.: Traité de phonétique. Paris 1933.
- GUIRAUD, P.: Structures étymologiques du lexique français. Paris, Larousse 1967.
- HOLEŠ, J.: *Est-ce que le signe linguistique est motivé?* Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Philologica 76, 2000.
- HOLEŠ, J.: *Démotivation et remotivation – deux grandes tendances dans la structuration du lexique en français.* Studia minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis. L 22, 2001.
- MATHESIUS, V.: Čeština a obecný jazykozpyt (Příspěvek k strukturálnímu rozboru zásoby slovní). Praha, Melantrich 1947.
- NYROP, K.: Grammaire historique de la langue française, Tome IV. Copenhague, 1913.
- REY-DEBOVE, J.: La linguistique du signe. Une approche sémiotique du langage. Paris, Armand Colin 1998.
- SAUSSURE, F. de: Cours de linguistique générale. Paris, Payot 1985.
- ULLMANN, S.: Précis de sémantique française. Berne, PUF 1952.
- WALTEROVÁ, H.: Francouzština známá i neznámá. Praha, Jan Kanzelsberger 1993.

LA MOTIVATION DES NOMS PROPRES EN FRANÇAIS

Dans les noms propres en français, on peut distinguer les mêmes espèces de la motivation que dans les noms communs. D'habitude, on parle de la motivation directe lorsque le nom imite un bruit ou un son, de la motivation relative morphologique, qui explique l'origine du nom, et de la motivation sémantique, qui ne produit pas une nouvelle unité mais un nouveau sens du mot. Comme les noms communs, les noms propres sont sujets à deux procès contradictoires. D'un côté, on observe une forte tendance à la démotivation, qui est due à la désuétude du nom, à l'action des lois phonétiques et à l'évolution sémantique divergente. En même temps, il y a une tendance à la remotivation des noms propres. Cette remotivation se fait, le plus souvent, par l'étymologie populaire. L'article présente des exemples des trois types de la motivation des noms propres et des exemples de ce double procès évolutif.

FRANCOUZŠTINA A REGIONALISMY

Slavomíra Ježková (Praha)

I. V posledních desetiletích lze ve francouzské jazykovědě pozorovat obnovení zájmu o studium regionalismů ve francouzštině. Dlouhé opomíjení jejich studia vysvětluje Jean-Baptiste Martin (1997, s. 56) „par le peu de considération porté au français parlé et par le fait que, sous l'influence du courant normatif, les traits régionaux ont longtemps été perçus comme des fruits de l'ignorance.“ Renesance zájmu je způsobena i tím, že studium přichází ve vhodný okamžik, kdy jsou rodilí mluvčí a uživatelé francouzštiny neustále upozorňováni na nebezpečí pozvolné přeměny „français“ na „franglais“ a jakoby instinktivně se vrací v duchu požadavku Joachima du Bellay ke kořenům svého jazyka. Studium regionalismů, příp. nářečí podporují různé instituce (Conseil international de la langue française), různá nakladatelství¹.

Přesun zájmu vyvolal potřebu upřesnit především terminologii a pojmy používané v této oblasti francouzské lingvistiky. V první řadě je to samotný termín „régionalisme“. Pierre Rézeau, badatel z C.N.R.S. (Centre National de Recherche Scientifique), který pracuje na rozsáhlém studijním programu *Régionalismes de France*, definuje **regionalismus** jako „écart de langage (phonétique, grammatical, lexical) qui oppose une partie de l'espace français au reste du domaine et plus précisément à la fraction du domaine linguistique dont fait partie la capitale du pays, car l'aire linguistique qui comprend Paris est de toute façon qualitativement majoritaire“ (Rézeau 1984, s. 9). Jinou definici navrhuje Gérard Taverdet, podle kterého regionalismus je „la réunion de tous les faits linguistiques oraux ou écrits, positifs ou négatifs, produits par les utilisateurs de la langue française et limités sur le plan géographique à un point ou à un ensemble de points plus ou moins importants“ (Taverdet, Straka 1977, s. 57).

V roce 1976 se v Dijonu konalo kolokvium, jehož ústředním tématem byly právě regionalismy. Mezi jiným stanovilo základní přístup ke studiu „regionálních francouzštin“ (les français régionaux) takto: „Le français régional devrait être défini par rapport au français commun“. Dále bylo dosaženo shody v tom, že „statut régional d'un trait ne peut être déterminé avec certitude qu'à partir d'une connaissance précise de français parlé dans les diverses régions de France et dans la capitale, connaissance qui est loin d'être acquise à l'heure actuelle“ (Taverdet, Straka 1977, 57).

¹ Např. nakl. Bonneton, Fayard nebo Pierre Belfond – viz seznam lit.

LITERATURA

- CARTON, F., ROSSI, M., ANTESSERRE, D. et LEON, P.: Les accents des Français. Paris, Hachette 1983.
- COLIN, J.-P.: Clafoutis, gourmandine et Vilebrequin. Les mots de France, Paris, Pierre Belfond 1991.
- EUROPE VERTE: Les produits agroalimentaires de qualité spécifique. Commission européenne, Bruxelles, 1996, č. 1, s. 22.
- GADET, F.: Le français populaire. PUF, Paris, 2. vyd. 1992.
- GUIRAUD, P.: Patois et dialectes français. Paris, PUF, 3. vyd. 1978.
- CHAURAND, J.: Nouvelle histoire de la langue française. Paris, Seuil 1999.
- JEŽKOVÁ, S.: Životní cyklus zboží a pojmenování s ním spjatých. Agrární perspektivy, Provozně ekonomická fakulta České zemědělské univerzity, Praha 1998, s. 830–834.
- LACHIVER, M.: Dictionnaire du Monde rural. Les mots du passé, Paris, Fayard 1997.
- MARTIN, J.-B., TUAILLON, G. : Le français régional – La variation diatopique du français de France. Actes du Colloque de Dijon. Le français moderne LXV, 1997, č. 1.
- REZEAU, P.: Dictionnaire des régionalismes de l'Ouest entre Loire et Gironde. Le cercle d'Or, 1984, s. 9, 15.
- SOMONI-AUREMBOU, M.-R.: Le français et les patois. In: Nouvelle histoire de la langue française, Paris, Seuil 1999, s. 505.
- TAVERDET, G., STRAKA, G.: Les français régionaux. Klincksiek 1977, s. 57.
- TAVERDET, G., NAVETTE-TAVERDET, D.: Dictionnaire du français régional de Bourgogne. Paris, Bonneton 1991.
- VURPAS, A.-M., MICHEL, C.: Dictionnaire du français régional du Beaujolais. Paris, Bonneton 1992.
- WALTEROVÁ, H. : Francouzština známá a neznámá. Praha, Kanzelsberger 1993.
- WALTEROVÁ, H.: L'aventure des langues en Occident. Paris, Laffont 1994.

LE FRANÇAIS ET LES RÉGIONALISMES

Dans son article l'auteur traite la problématique des régionalismes en français actuel. Elle donne des informations sur l'évolution d'études sur les régionalismes faites par les linguistes français. Sont présentées les relations entre les termes et les notions de régionalisme, langue régionale, français populaire, dialecte et patois. L'intérêt est porté aussi au rôle des régionalismes dans les belles lettres et dans les textes de spécialité. A présent, il apparaît que certaines expressions se voient protégées par la réglementation de l'Union Européenne dans le domaine de produits typiques agricoles – les produits spécifiques.

O VARIANTÁCH DISLOKACÍ VĚTNÝCH ČLENŮ VE FRANCOUZSKÝCH LITERÁRNÍCH DÍLECH

Zdeňka Stavínková (Brno)

V běžném hovoru se s dislokacemi (přesuny) větných členů setkáváme velice často. Ale také někteří autoři literárních děl jich s oblibou využívají, pokud chtějí zdůraznit své tvrzení. V prozaických dílech se s dislokací setkáme především v dialozích. Záleží však na situaci a na mluvčím. Výstižně píše o dislokacích například G. a R. Le Bidois¹ a také N. A. Šigarevskaja². Z našich autorů se krátce o dislokacích zmiňuje J. Šabršula³.

Dislokován však může být jen člen věty zastupitelný zájmeným reprezentantem osobním nebo ukazovacím. Zpravidla to bývá podmět nebo předmět, ať už zájmený nebo jmenný. Ve sledovaných literárních dílech se vyskytovaly čtyři typy dislokace: I. antepozice zájmeného podmětu a jeho repríza zájmeným reprezentantem, II. postpozice zájmeného podmětu a jeho anticipace reprezentantem, III. interpozice zdůrazněného výrazu do věty, IV. dvojí dislokace segmentů.

I. a) Z typů dislokace jsme se nejčastěji setkávali s **reprízou** zájmeného podmětu, který je opakován zájmeným reprezentantem:

1. *Le mendiant: Moi, j'ai une qualité. Je ne comprends pas les paroles des gens.* G.E. 38.

Poněvadž se tento druh dislokace vyskytuje velice často, není někdy dislokovaný výraz oddělen čárkou:

E: *Moi je n'en sais rien.* BG 27

– *Moi je préfère le petit blanc sec.* T.60.

2. Oddělení dislokovaného výrazu čárkou však výrazněji naznačuje spojení s předchozím výrokem:

Thomas: Le problème n'en est pas le même. Moi, j'étais un homme léger, n'est-ce pas? AB 13.

3. Někdy je dislokovaný segment zdůrazněn adverbium „*même*“:

Le roi: Même toi, tu aurais peur. AB 9.

4. Adverbiální výraz je vložen někdy mezi podmětný segment a jeho reprezentant:

¹ G. et R. Le Bidois, *Syntaxe du français moderne I.*, 1971, s. 59–62.

² N. A. Šigarevskaja, *Novoje v sovremennom francuzskom sintaksise*, Moskva 1977.

³ J. Šabršula, *Vědecká mluvnice francouzštiny*, Praha 1986, s. 355.

předmětu, aby zdůraznil vyjádřený fakt. Například v rozhovoru Pedra s králem nebo Inès s králem. Velice často užívá především repríz zájmenného podmětného segmentu nebo předmětného opět proto, aby nějaký fakt zdůraznil. V Anouilhově hře *Becket* nalézáme bohatý repertoár dislokací jmenných členů.

Zdá se tedy, že dislokace větných členů vyplývá jednak z atmosféry rozhovoru, ale snad ještě více z autorovy obliby pro charakterizování projevů některých osob. Je však plně možné souhlasit s konstatováním autorů G. a R. Le Bidois, že tento prostředek přispívá ke stylistické barvitosti projevu⁵.

POUŽITÁ LITERÁRNÍ DÍLA

AA ANOUILH J.: *Antigone*. Paris 1946.

AB ANOUILH J.: *Becket ou l'Honneur de Dieu*. Paris 1959.

AU AUDOUARD Y: *Les nouveaux contes de ma Provence*. II. 1987.

BS BECKETT S.: *En attendant Godot*. Paris 1952.

GE GIRAUDOUX J.: *Electre*. Paris 1937.

M MONTHERLANT H. de: *La reine morte*. Paris 1947.

R ROY J.: *Les cyclones*. Paris 1954.

S SIMENON G.: *Maigret et monsieur Charles*. Paris 1972.

T TOURNIER M.: *Sept contes*. Paris 1990.

LES VARIANTES DE DISLOCATION DES MEMBRES DE LA PHRASE DANS LES OEUVRES LITTÉRAIRES FRANÇAISES

La variante de dislocation du membre de phrase la plus fréquente que nous avons rencontrée dans des oeuvres littéraires est l'antéposition du sujet pronominal ou nominal et sa reprise par un pronom. Une autre variation importante est la postposition du sujet nominal ou pronominal et son anticipation par un nom. On peut envisager comme troisième type de dislocation l'interposition du segment dans la phrase. Beaucoup moins souvent nous avons trouvé la dislocation de deux segments ou bien un segment disloqué deux fois.

Ces moyens rendent la communication spontanée et peuvent être envisagés comme moyens stylistiques importants.

⁵ G. Et R. Le Bidois II., s. 59: Autoři připomínají konstatování Ballyho z jeho *Traité de stylistique*: „*Il semble que ce soit, en français tout au moins, un des caractères les plus frappants de la syntaxe parlée.*“ A sami dodávají: „*La dislocation ne sert pas seulement à stimuler l'attention, ... elle contribue encore à varier le style, à donner à l'expression un mouvement et un relief qu'aucun procédé ne pourrait lui procurer.*“